

บันทึก

เรื่อง เงินเลี้ยงชีพบาทบริจาริกา

(ความเห็นแย้งของนายมนูเวท สุมาวงศ์ กับนายวิสูตร จักรปานิ ไกรเรศ)

กรรมการร่างกฎหมายฝ่ายข้างน้อยไม่เห็นพ้องด้วยกับความเห็นของกรรมการฝ่ายข้างมากในเรื่องนี้ จึงขอความเห็นแย้งไว้

พระบรมราชโองการกำหนดเงินเลี้ยงชีพบาทบริจาริกา ลงวันที่ ๔ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๕ ได้กำหนดวิธีแจกจ่ายและการตกทอดแห่งจำนวนเงินที่ตั้งไว้เป็นเงินเลี้ยงชีพบาทบริจาริกา โดยวางวิธีการแจกจ่ายและตกทอดแห่งเงินนั้นตามวิธีธรรมดาอย่างหนึ่งและวิธีการแจกจ่ายและตกทอดตามวิธีพิเศษอีกอย่างหนึ่ง

การแจกจ่ายและตกทอดตามวิธีธรรมดานั้นมีปรากฏตามพระบรมราชโองการ วรรค ๓-๔-๗-๘-๙-๑๐-๑๑-๑๒-๑๓ ส่วนการแจกจ่ายและตกทอดตามวิธีพิเศษมีปรากฏใน วรรค ๑๔ และ ๑๖

การแจกจ่ายและการตกทอดตามวิธีธรรมดา คือ บาทบริจาริกาที่มีชื่อตามบัญชีมีสิทธิได้รับเงินเลี้ยงชีพก่อนหนึ่งตามจำนวนที่ตั้งไว้จนตลอดชีวิต เมื่อสิ้นชีวิตแล้ว ถ้าบาทบริจาริกานั้นโดยส่วนเฉลี่ยเท่า ๆ กัน ถ้าพระเจ้าลูกเธอสิ้นพระชนม์แล้ว ให้ส่วนที่เป็นของพระเจ้าลูกเธอ นั้นตกให้แก่หลานเธอ ถ้าหลานเธอสิ้นชีพก็ให้ส่วนของเขตกให้แก่หลานเธอผู้สืบสายโลหิตต่อไปตามลำดับชั้นจนถึงหม่อมหลวง ในกรณีที่ผู้มีส่วนได้คนใดไม่มีผู้สืบสายโลหิต ให้เอาส่วนของผู้นั้นไปเฉลี่ยให้แก่พี่น้องของเขาถ้าผู้สืบสายโลหิตจากบาทบริจาริกานั้นจนถึงชั้นหม่อมหลวงไม่มีตัวแล้ว จึงให้ทรัพย์ส่วนที่ตั้งไว้ให้บาทบริจาริกานั้นตกกลับมาเป็นของพระคลังข้างที่

การแจกจ่ายและการตกทอดตามวิธีพิเศษนั้นแยกออกเป็น ๒ กรณี คือ

(ก) ถ้าเจ้าจอมมารดาที่ได้รับเงินเลี้ยงชีพอยู่มีผัวหรือคบชู้ผู้ชาย ให้ยกเงินส่วนของผู้นั้นพระราชทานแก่พระเจ้าลูกเธออันเกิดแต่เจ้าจอมมารดานั้น เหมือนอย่างว่าเจ้าจอมมารดานั้นได้ตายเสียแล้ว และ

(ข) ถ้าผู้สืบสายโลหิตจากเจ้าจอมมารดานั้นประพฤติความชั่ว ให้ยกเงินไม่พระราชทานแก่ผู้ที่ประพฤติผิดนั้น แต่ถ้ามีผู้ที่ควรจะได้รับส่วนเฉลี่ยตามคำสั่งนี้อยู่ ก็ให้ยกเงินส่วนนั้นมาเฉลี่ยไปตามความที่กล่าวมาข้างต้น

ปัญหาที่จะต้องพิจารณาต่อไป คือว่า การตกทอดแห่งเงินเลี้ยงชีพตามพระบรมราชโองการนี้เป็นการตกทอดโดยฐานรับมรดกหรือโดยฐานใดข้อนี้สำคัญมากเพราะถ้าเป็นการตกทอดในฐานมรดกจากพ่อไปยังลูกและจากลูกไปยังหลาน ฯลฯ ตามลำดับชั้นแล้ว หากผู้ใดถูกงดเงินเลี้ยงชีพเสียในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยหลักกฎหมายมรดกต้องถือว่าไม่มีทรัพย์มรดกอย่างใดที่จะตกทอดไปยังลูกหลานได้อีก ในเรื่องการตกทอดแห่งเงินเลี้ยงชีพนี้ พระบรมราชโองการวรรค

๙-๑๐ และ ๑๓ ได้เขียนไว้อย่างชัดเจนว่า เงินเลี้ยงชีพนี้ให้เป็นมรดกตกทอดจากบิดาไปยังบุตรตามลำดับจนถึงชั้นหม่อมหลวง แต่ถ้าผู้มีส่วนได้รับคนใดไม่มีผู้สืบสายโลหิต ก็ให้เอาส่วนได้ของผู้นั้นไปเพิ่มให้แก่พี่น้องของผู้นั้น เพราะฉะนั้น ถ้าผู้มีส่วนได้คนใดถูกงดส่วนได้ของตนเสียเมื่อยังมีชีวิตอยู่ ก็เป็นอันไม่มีมรดกอย่างใดที่จะตกทอดไปยังลูกหลาน แต่อาจต้องเอาส่วนได้ของผู้นั้นไปเพิ่มให้พี่หรือน้อง ถ้าไม่มีพี่หรือน้องหรือผู้สืบสายโลหิตจากพี่น้องในสายแห่งเจ้าจอมมารดาเดียวกัน ก็เป็นอันไม่มีใครจะได้รับประโยชน์ และเงินเลี้ยงชีพก่อนนั้นทั้งก่อนจะตกกลับไปยังพระคลังข้างที่

พระบรมราชโองการ วรรค ๑๖ ซึ่งมีความว่า “ถ้าพระราชวงศ์ประพบัติความชั่วให้ยกเว้นไม่พระราชทานแก่ผู้ที่ประพบัติผิดนั้น แต่ถ้ามีผู้ที่ควรจะได้รับส่วนเฉลี่ยตามคำสั่งนี้อยู่ ก็ให้ยกเงินส่วนนั้นมาเฉลี่ยไปตามความที่กล่าวข้างต้น” นั้นอาจปรับเข้าได้กับหลักที่กล่าวข้างบนเป็นอย่างดี คือวรรคนี้หมายความว่า ถ้าผู้มีส่วนได้คนใดประพบัติความชั่ว ให้งดส่วนได้ของผู้นั้นเสีย จึงไม่มีอะไรเหลือเป็นมรดกตกทอดไปยังผู้สืบสันดานของผู้นั้นอีก เพราะตามพระบรมราชโองการนี้กล่าวชัดเจนว่า บุตรจะมีสิทธิได้รับต่อเมื่อบิดาตายแล้วเท่านั้น เมื่อบิดาหมดสิทธิเสียก่อนตายก็ไม่มีสิทธิอะไรที่จะเป็นมรดกตกทอดไปยังบุตรอีก อย่างไรก็ตาม ต้องดูต่อไปอีกว่า ยังมีผู้สืบสายโลหิตอื่น ๆ ของบาทบริจาริกาที่เป็นต้นสกุลซึ่งอาจมีสิทธิได้รับเงินส่วนของผู้ที่ถูกยกนั้นบ้างหรือไม่ ถ้ายังมีก็ต้องเอาส่วนของผู้ที่ถูกยกนั้นไปสมทบจ่ายให้แก่บุคคลเหล่านั้นต่อเมื่อไม่มีผู้สืบสายโลหิตในสายอื่นที่สืบมาจากบาทบริจาริกาเดียวกัน เงินทั้งก่อนจึงจะตกกลับไปยังพระคลังข้างที่

การที่ตีความเช่นนี้เห็นว่าไม่ขัดกับพระราชประสงค์ของท่านผู้ทรงตั้งเงินเลี้ยงชีพนี้ ตรงกันข้าม ถ้ามีพระราชประสงค์จะให้เงินส่วนของผู้ที่ถูกงดจ่ายตกให้แก่บุตรหลานของผู้นั้นต่อไป ก็คงจะได้ทรงเขียนไว้ให้ชัดเจนเช่นนั้นเหมือนดังในกรณีเจ้าจอมมารดาประพบัติชั่ว ซึ่งมีความว่า “ให้ยกเงินส่วนของผู้นั้นพระราชทานแก่พระเจ้าลูกเธออันเกิดด้วยเจ้าจอมมารดาคนนั้นเหมือนอย่างว่าผู้นั้นได้ตายไปแล้ว” เมื่อเอกสารฉบับเดียวกันกล่าวถึงเรื่องการประพบัติชั่วไว้สองกรณีด้วยกัน แต่ให้ผลต่างกันเช่นนี้ การที่จะกลับตีความไปในทางที่ให้ผลเป็นอย่างเดียวกันย่อมขัดกับตัวอักษรและไม่ชอบด้วยหลักการวินิจฉัยเจตนาของบุคคล

อนึ่ง การตีความว่า เมื่อผู้ใดประพบัติชั่วและถูกงดส่วนได้แล้ว เป็นอันว่าไม่มีมรดกตกทอดแก่ลูกหลานของผู้นั้นอีกนั้น นอกจากเป็นการชอบด้วยแนวกฎหมายมรดกดังกล่าวแล้ว ยังอาจตรงกับเจตนาของท่านผู้ทรงตั้งเงินเลี้ยงชีพนี้ไว้ที่ต้องการป้องกันมิให้ผู้มีส่วนได้ประพบัติชั่วอีกด้วย เพราะถ้าขึ้นประพบัติชั่ว ผลร้ายก็จะกระทบกระเทือนไปถึงลูกหลานของตนทีเดียว

(ลงชื่อ) เสริม วินิจฉัยกุล

(นายเสริม วินิจฉัยกุล)

กรรมการร่างกฎหมาย ลงชื่อแทน

คณะกรรมการกฤษฎีกา

สิงหาคม ๒๕๕๗